

Dům přírody Českého krasu

The House of Nature of the Bohemian Karst

František Pojer¹, Lenka Šoltysová²

A new visitor center, the House of Nature of the Bohemian Karst, is planned to be constructed near the entrance to the Koněprusy Show Cave. It will be located at the present location of the building of the Koněprusy Show Cave visitor and maintenance center. The new building will serve both for the show cave and for the education of the visitors of the whole protected karst area. The new center is planned to be opened in 2022.

Ochrana přírody a krajiny bez podpory široké veřejnosti není možná. Jedním z pilířů státní ochrany přírody je práce s návštěvníky chráněných území přímo v terénu. Hlavní součástí běžné návštěvnické infrastruktury, jako jsou naučné stezky a informační tabule, se v posledních deseti letech stala návštěvnická a informační střediska. Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky v roce 2009 zahájila program „Dům přírody“, jehož cílem je vybudovat v chráněných krajinných oblastech návštěvnická a informační střediska. Jde o program partnerský, realizovaný ve spolupráci s obcemi, kraji, podnikateli, vlastníky, neziskovými organizacemi a státními institucemi. Inspirací se stal obdobný program v německé spolkové zemi Bádensko-Württembersko, konkrétně „Haus der Natur“ ve Feldbergu, pod nejvyšším vrcholem pohorí Černého lesa (Schwarzwald).

K vytváření lokalit, kde budou střediska vybudována, došlo již před dvaceti lety. Ale až vstup do Evropské unie přinesl potřebné finanční zdroje k zahájení jejich budování. Od roku 2008 se pracuje na návrhu a následně i projektové dokumentaci návštěvnického střediska chráněné krajinné oblasti (CHKO) Český kras. Lokalita v Koněprusích byla vybrána vzhledem vysoké návštěvnosti veřejnosti zpřístupněných Koněpruských jeskyní (až 100 000 návštěvníků za rok), které zároveň potřebují novou provozní budovu s návštěvnickým zázemím. Ideální partnerem a provozovatelem nového Domu přírody Českého krasu proto bude Správa jeskyní České republiky, státní příspěvková organizace, provozující všech 14 zpřístupněných jeskyní v ČR.

Zcela nový objekt vyprojektoval brněnský atelier P. P. Architects, s. r. o., který využil zkušenosti z projektu návštěvnického střediska CHKO Moravský kras – Domu přírody Moravského krasu, který byl pro veřejnost otevřen v roce 2015 a je v České republice největším a nejnavštěvovanějším návštěvnickým střediskem.

Architekti museli vyřešit obtížné zadání, museli splnit požadavky dané programem Dům přírody, územním plánem obce Koněprusy, požadavky náročných podmínek pro stávající a budoucí provoz Koněpruských jeskyní a odlehlost objektu od vodního zdroje včetně blízkosti dobývacího prostoru činného vápencového lomu.

Hlavní přístup k objektu je navržen z existujících parkovišť a po místní komunikaci. V místě současného provozního objektu Koněpruských jeskyní vznikne zcela nové středisko. Centrálně umístěná vstupní hala je navržena tak, aby pojala i velkou kumulaci návštěvníků při vrcholu sezóny. Zde si návštěvník zakoupí vstupenku, nalezne nezbytné sociální zázemí a bude si moci zakoupit jak něco dobrého, tak i na památku. Na vstupní prostor budou navazovat dvě křídla (obr. 1). V západním křídle bude umístěna expozice o přírodě CHKO Český kras (obr. 2) a východní křídlo s podzemním prostoro-

rem bude sloužit jako provozní zázemí Domu přírody a jeskyní. Celý objekt je navržen v pasivním standardu tak, aby splňoval náročná kritéria Operačního programu Životní prostředí, z kterého bude výstavba spolufinancována. Vytápění objektu je navrženo s možností chlazení s využitím tepelného čerpadla a fotovoltaických panelů.

Architekti se museli vypořádat také s náročným napojením na stávající technickou infrastrukturu tak, aby bylo maximálně využito stávající řešení a byly k dispozici dostatečné zdroje. K nejdražším součástem stavby patří právě technická infrastruktura řešící odvod odpadních vod a přívod vody do a z 600 m vzdálené obce Koněprusy, se kterou se v rámci přípravy projektu velmi úzce spolupracovalo.

Autorkou návrhu expozice je Blanka Ponížilová, která navrhla také expozici Domu přírody Moravského krasu. Pracovníci Správy CHKO Český kras a Správy jeskyní ji připravili základní sdělení, s kterým se v rámci projektování expozice musela vypořádat:

„Teplé a pohostinné vápencové území Českého krasu je nejvýznamnějším krasovým územím v Čechách, a také místem od pravěku osídleným člověkem. Zdejší mimořádná pestrost rostlin a živočichů je výsledkem spolupůsobení člověka a přírody a bez lidské péče se ji nepodaří dostatečně chránit a zachovat.“

Hlavním průvodcem expozice bude trilobit. Ten bude provázet návštěvníka expozicí a bude mu vyprávět svůj příběh. Odborníci vybrali druh *Lioharpes venulosus*, který je typický pro koněpruské vápence a byl popsán v roce 1847 paleontology Hawlem a Cordou. Dělníci, pracující v lomech Českého krasu, mu říkali podkováč, pro jeho výrazný tvar připomínající podkovu. Dorůstal do velikosti 3 až 5 cm, prý mohl být výrazně zbarvený a uměl se stočit a tím odrazovat své nepřátele (obr. 3).

Expozice vtáhne návštěvníka do procesu poznávání Českého krasu pomocí čtyř příběhů:

- zrození trilobita představí svět útesu prvohorního moře, vzniku vápence a geologické historie Českého krasu;
- průchod časoprostorem návštěvníka uvede do období kenozoika, kdy vznikala krasová krajina a krasové jevy;
- člověk v krajině trilobita seznámí návštěvníka s vývojem krajiny Českého krasu, její historické a dnešní podoby a nezbytností aktivní péče o přírodu;
- setkání člověka s trilobitem ukáže, jak se současný člověk vypořádává s krajinou ovlivněnou lomovou činností, jak objevoval jeskyně a jak chce krajinu déle do budoucna spoluvytvářet.

V Domě přírody vznikne i dětská herna pro nejmenší a příjemný prostor pro posezení a setkávání. V expozici nebudou chybět ani

¹ Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, Regionální pracoviště Střední Čechy, oddělení Správa CHKO Český kras, Karlštejn č. p. 85, 267 18 Karlštejn; frantisek.pojer@nature.cz

² Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, Kaplanova 1931/1, 148 00 Praha 11-Chodov; lenka.soltysova@nature.cz

Český kras (Beroun), 46 (2020), 79–80, 3 obr.

© Muzeum Českého krasu, p. o., Beroun

ISSN 1211-1643

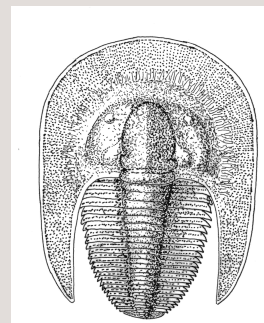
ISBN 978-80-87708-14-9

Obr. 1. Architektonický návrh budovy Domu přírody Českého krasu. Autor návrhu P. P. Architects, s. r. o.

Fig. 1. An architectonic proposal for the building of the House of Nature of the Bohemian Karst. Author of the proposal P. P. Architects Ltd.

nejmodernější technologie, pomocí nichž se autoři budou snažit návštěvníkům co nejpřijatelnější formou objasnit složité geologické jevy a další přírodní fenomény. Dům přírody zcela jistě přispěje místním obyvatelům i návštěvníkům Českého krasu všech věkových kategorií k jeho poznávání. Výhledově rozšíří svoji činnost o nejrůznější exkurze, výstavy a nabídku průvodců přírodou, kteří zájemce provedou po okolí a podají výklad o místních zajímavostech. Případně bude možné domluvit i odbornější výklad nebo program pro

Obr. 3. Trilobit *Lioharpes venulosus* nazývaný lomovými dělníky „podkováč“. Grafika R. Šarič.

Fig. 3. Trilobite *Lioharpes venulosus*, called the “horseshoe trilobite” by quarry workers. Graphics by R. Šarič.

Obr. 2. Architektonický návrh části expozice. Autor návrhu B. Ponížilová.

Fig. 2. An architectonic proposal for a part of the internal exposition. Author of the proposal is B. Ponížilová.

všechny stupně škol. Dům přírody rozšíří nabídku cílů cestovního ruchu a destinačního managementu na Berounsku a věříme, že přiláká i obyvatele Prahy.

V České republice je pro veřejnost otevřeno již devět domů přírody a osm menších informačních středisek ve čtrnácti chráněných krajinných oblastech. V následujících letech přibude postupně dalších sedm návštěvnických středisek a jedním z nich bude právě Dům přírody Českého krasu v Koněprusích. Demolice starého objektu Správy jeskyní ČR a výstavba nového Domu přírody započaly po podepsání smlouvy s dodavatelem v listopadu 2020. Jeho otevření se předpokládá v roce 2022. O všech Domech přírody a o novinkách se dozvíte na webových stránkách <https://www.dumprrody.cz/>.